

Beöthy Ádám: Egy környezet, amelyben érvényesülhetnek az emberi jogok - A fordított tanterem módszere és az emberi jogi oktatás

Az emberi jogi oktatás¹ túlmutat az emberi jogok oktatásán. Nagyon fontos eleme, hogy a folyamat résztvevői – tehát a tanárok és a diákok – egy olyan környezetben vannak, ahol emberi jogaik érvényesülnek. Így például van tere a szabad véleménynyilvánításnak, a szabad vitának, a másik megértésének, az álláspontja elfogadásának is. A résztvevők (tanárok és diákok egyaránt) egyenlő felek, akik azért vannak ott, hogy közösen tanuljanak valamit. Egy ilyen légkört megteremteni kihívás egy 45 perces iskolai órán, azonban a fordított tanterem módszer nagyon nagy segítség lehet hozzá.

A Magyarországon is elterjedt hagyományos felfogásban a tanár tudja az anyagot és a tankönyvek meg az egyéb segédletek segítségével a diáknak *megtanítja* az ismereteket az iskolai órán, majd házi feladatnak feladja, hogy gyakorolja, ismétlje azt a diák. Vannak persze kivételek, ahol például irodalomórán előre el kell olvasni egy-egy verset vagy szövegrészletet, azonban a legtöbb tantárgynál még a tankönyvek is sokszor úgy vannak felépítve, hogy a munkafüzetekben ismétlő gyakorlatok szerepelnek, melyek segítségével elmélyül az órán tanult anyag. Biztosan sok pedagógus kilépett már ebből a dinamikából, és kipróbált már valami mást, valami újat. Egy ilyen kipróbálásra hívja a pedagógusokat a fordított tanterem módszere.

A fordított tanterem

A fordított tanterem szakít a hagyományos dinamikával és az új tananyag megtanulását átteszi az osztályteremből az otthoni térbe. A diák itt egyedül, a saját tempójában ismeri meg a tananyagot, majd az osztályteremben a tanárral és az osztálytársakkal közösen átbeszéli, elmélyíti, alkalmazza a tanultakat. A módszernek számtalan előnye van: optimalizálja a tanuláshoz szükséges időt, kiaknázza a csoport sokszínűségét és különbözőségét, valamint élvezetessé teszi mindegyik tanórát.

A diákok éppen annyi időt töltenek majd a tananyag megismerésével, mint amennyire szükségük van, hiszen a tudás elsajátításában nem kell másokhoz igazodniuk. Sokszor előfordul a tanórán, hogy az osztály egy része már érti az anyagot, ugyanakkor a többieknek még kell egy kicsi magyarázat. Ez a helyzet egyik csoportnak sem jó, hiszen, aki érti, az unatkozik, aki még nem, az pedig siettetve érezheti magát, esetleg rámondja, hogy érti, csak hogy haladjanak. Amikor a megismerés otthon történik, akkor mindenki a saját tempójában haladhat, akinek több időre van szüksége, az megadhatja magának azt, aki meg gyorsan végez, annak nem kell másokra várnia.

Egy másik előny, hogy az osztályteremben töltött 45 percet arra lehet használni, hogy a diákok reflektáljanak a tanultakra és megismerjék egymás véleményét. Saját személyes élményeikhez tudják kötni és gondolataikat vagy kérdéseiket behozzák a közös térbe megvitatásra. Építeni lehet a csoportban található különbözőségekre és dinamikus beszélgetéseket lehet elérni egy-egy jól megválasztott kérdéssel. A tananyagot ekkor már ismerik a résztvevők és valós életből hozott helyzetekre alkalmazzák azt, ezzel is segítik a tanulás folyamatát.

A tanóra ezzel a módszerrel kevésbé hat klasszikus frontális tanórának, inkább egy jó beszélgetésként fognak visszagondolni erre a diákok. Otthon mindent megtanultak, ami kell ahhoz, hogy tudják képviselni véleményüket, így a beszélgetések könnyebben mennek, a hangulat oldott lesz és az idő gyorsan eltelik, miközben a korábban megszerzett tudást elmélyítik a diákok.

Ennek a módszernek az alkalmazásakor a résztvevők szerepe is átalakul. Itt már nem a tanár az, akitől az új tudás ered, nem tőle kell várni a megoldásokat, ő csak segíti, elindítja és lezárja a beszélgetéseket, lehetőséget teremt a tananyag elmélyítésére, amely lehetőséggel a diákoknak kell élni.

¹ A szerző az Amnesty International Emberi Jogi Oktatási Programvezetője.

Ezáltal a diák szerepe is kicsit átalakul, ő maga lesz felelős a saját tanulásáért, aktívan kell részt vennie az órán ahhoz, hogy valamit gyakoroljon, megtanuljon. A passzív befogadóból át kell alakulnia az aktív és felelős tanulóvá.

Természetesen a módszer nem alkalmazható minden tantárgy minden tanórájára, van olyan tananyag, amelyet az órán érdemes bemutatni, hogy mindenképpen úgy rögzüljön, ahogy azt a tanár elképzelte. Van továbbá olyan tananyag, amit nem lehet megtanulni otthon, mert nem áll rendelkezésre kellő, saját tempóban, egyedül elsajátítható segédanyag. Az ilyen helyzetekben a tanárok nem tudják alkalmazni a fordított tanterem módszerét, azonban szerencsére az emberi jogi oktatás területén kellő mennyiségű, színvonalú, otthon, egyedül megismerhető anyag áll rendelkezésre.

Segédanyagok, ötletek

Egy egyszerű óraterv a fordított tanterem módszertanával a következő lehet: a tanár előre kiadja a diákoknak, hogy olvassák el az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát és válasszanak egyetlen egy jogot, ami számukra különösen fontos, majd röviden írják le, hogy miért fontos az a jog nekik. A tanórán pedig, a székek körberendezése után a tanár megkéri a diákokat, hogy mondják el, melyik jogot választották és hogy miért fontos ez nekik. A diákok ebben a helyzetben nemcsak megismerték a Nyilatkozatot (otthon), gondolkoztak azon, hogy számukra melyik jog lehet releváns, hanem rálátást kaptak arra is, hogy másoknak mi és miért fontos. Itt fejlődik az empátia, a perspektívaváltás képessége és ezáltal nő a mások megértésére irányuló vágy.

Amennyiben kicsit jobban akarjuk igazítani a gyakorlatot a történelemoktatáshoz, akkor azt szintén egyszerűen megtehetjük; a kérdés a diákok felé ugyanaz: olvassák el a Nyilatkozatot, válasszák ki a számukra legfontosabb jogot, majd nézzenek utána, hogy ez a jog hol és hogyan jelent meg először a magyar/nemzetközi történelemben. Az órán először kiscsoportokon belül érdemes felállítani egy idővonalat, majd meg lehet próbálni ugyanezt az egész osztállyal. Ilyenkor a diákok megismerik a Nyilatkozatot, saját kutatómunkát végeznek, majd az osztályteremben a többiekkel beszélgetve, olykor vitatkozva elhelyezik az adott jogot a jogfejlődés folyamatában. Kiderül számukra, hogy korántsem lineáris folyamatról van szó és hogy sokszor nem is egyértelmű, hogy mikor bukkan fel egy adott jog.

Ezekkel a megközelítésekkel az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata is elég lehet a fordított tanterem otthoni részéhez, azonban az emberi jogi oktatás területén rendelkezésre állnak ennél összetettebb anyagok, melyekkel egyedül, otthon tudnak foglalkozni a diákok. Ezek az anyagok lehetőséget teremtenek egy komplexebb osztályteremi folyamatnak is. Ilyen anyag lehet az Emberség Erejével alapítvány által fejlesztett [játékok egyike](#), az EJHA [videotárában](#) szereplő hosszabb, emberi jogokkal foglalkozó videók is, vagy az Amnesty International online kurzusai egyike, melyek magyar nyelven is elérhetők az [Amnesty Akadémián](#).

Az Amnesty Akadémián több mint 3 nyelven vannak elérhető kurzusok, és négy magyar nyelvű kurzus is elvégezhető. Ezek az online kurzusok videókkal, képekkel, esettanulmányokkal mutatják be a tananyagot, majd kvizekkel és izgalmas feladatokkal mélyítik el, rögzítik a tudást. Ezzel a módszerrel a tananyag otthoni elsajátítása is csupa izgalom, ráadásul a mobilos applikációnak köszönhetően akár utazás közben is könnyen elvégezhető egy-egy kurzus. A hosszabbak modulokra vannak osztva, így nem szükséges a teljes kurzust feladni, részekre lehet bontani, és mindegyikkel külön foglalkozni az órákon. A platform elmenti, hogy hol tart a tanuló, így oda könnyen vissza lehet térni. A csatolt óravázlat a Bevezetés az emberi jogokba kurzushoz készült. További gyakorlatok és ötletek elérhetők az Amnesty módszertani [kiadványában](#).